

Nr. A84/001

9 januari 1984

BENOEMINGEN IN CPSU-TOP INDICATIEF VOOR -POSITIE

Sovjetpartijleider heeft niet deelgenomen aan het CC-plenum en aan de zitting van de Opperste Sovjet van eind december, wat in ieder geval erop duidt dat het met de gezondheid van de CPSU-secretaris-generaal slecht is gesteld. Aangaande zijn machtspositie kan worden opgemerkt dat deze - ondanks het feit dat hij ruim vier maanden niet in het openbaar is verschenen - niet lijkt te zijn verzwakt. De nieuwe benoemingen in Politburo en CC-secretariaat duiden eerder op een versterking van zijn positie of liever van de positie van de stromingen, die in 1982 om welke reden dan ook hem als hoogste partijleider hebben gekozen.

Algemeen

In de laatste week van december is in de Sovjet-Unie het centraal comité van de CPSU voor een plenum bijeengewees en heeft het Sovjetrussische parlement, de Opperste Sovjet, in aansluiting daarop zijn tweede halfjaarlijkse en wettelijk voorgeschreven zitting van 1983 gehouden. De zitting van de Opperste Sovjet op 28 en 29 december was een inhoudelijk weinig opvallende gebeurtenis. Men hield zich bezig met het economisch plan, keurde de begroting voor 1984 goed en gaf zijn goedkeuring aan een resolutie "over de internationale situatie en de buitenlandse politiek van de Sovjetstaat". Deze resolutie bevatte geen nieuwe gezichtspunten. Op de gebruikelijke wijze werd de plaatsing van nieuwe middellange-afstand raketten in West-Europa veroordeeld en werden de Verenigde Staten en de NAVO verantwoordelijk gesteld voor het vastlopen van de onderhandelingen in Genève. Onderstreept werd dat de Sovjet-Unie zich in zijn verhouding tot het Westen wil baseren op het principe van vreedzame coëxistentie. Het enige wat de aandacht trok was dat BuZa-minister en CPSU-Politburo-lid [] geen verklaring aflegde of een rede hield over de Sovjet-russische buitenlandse politiek en dat de resolutie werd ingediend door plv. Politburo-lid en CC-secretaris [], die tevens voorzitter is van de Commissie Buitenland van de van de Opperste Sovjet deeluitmakende Raad van Nationaliteiten.

Geruime tijd was er internationaal met grote belangstelling uitgezien naar deze parlements-zitting en naar het CC-plenum, omdat dan mogelijk inzicht kon worden verkregen in de gezondheidstoestand en de huidige machtspositie van partijleider [], die immers sinds medio augustus niet meer in het openbaar is verschenen.

Wat []'s lichamelijke gesteldheid betreft is nog niet veel helderheid verschaft. Bij beide gelegenheden liet hij verstek gaan. Aan het

CC-plenum liet hij schriftelijk weten "door tijdelijke oorzaken niet in staat te zijn de sessie bij te wonen". Hij deelde wel mee zijn rede, die tijdens het CC-plenum is rondgedeeld en voorgelezen, zelf te hebben voorbereid. Twee dagen later, op 28 december dus, liet een niet nader geïdentificeerde Sovjetrussische woordvoerder het persbureau UPI weten dat in een ziekenhuis lag met een kwaal die "voor een jongere man geen probleem zou zijn" en die niets - zoals volgens circulerende geruchten wel het geval is - met zijn nieren uitstaande heeft. Deze geruchten zouden overigens kort voor het CC-plenum door een afgevaardigde van de Opperste Sovjet tijdens een bezoek aan Koeweit zijn bevestigd. In ieder geval is duidelijk dat het met 's gezondheid slecht gesteld is, want het is niet eerder voorgekomen dat een partijleider verstek liet gaan op een zo belangrijke bijeenkomst als een CC-plenum.

Wat 's positie betreft kan worden opgemerkt dat deze - ondanks zijn afwezigheid van ruim vier maanden - niet lijkt te zijn verzwakt. De nieuwe benoemingen in het Politburo en het CC-secretariaat, die tijdens het CC-plenum openbaar werden gemaakt, duiden eerder op een versterking van de positie van de stromingen, die als opvolger van naar voren hebben geschoven.

De mutaties

Met de benoeming van KGB-voorzitter tot plv. Politburo is in dit leidinggevende partijorgaan een man opgenomen, die algemeen bekend staat als een -vertrouwing. Sinds 1967 heeft de nu 60-jarige eerst als hoofdverantwoordelijke voor personeelsaangelegenheden, later als een van de eerste plv. voorzitters nauw samengewerkt met in de tijd dat deze de functie bekleedde van voorzitter van het KGB.

Het feit dat een zetel heeft gekregen in het hoogste leidinggevende partijorgaan, hoeft overigens op zich nauwelijks verbazing te wekken. Het is namelijk in het verleden al gebruik geweest dat de KGB-voorzitter daarin was opgenomen. Het tegendeel zou opvallender zijn geweest. 's promotie tot volwaardig Politburolid lijkt nu nog slechts een kwestie van tijd.

De relatie tot partijleider van de twee nieuwbenoemde volwaardige Politburoleden, de 70-jarige en de 57-jarige, is iets minder makkelijk te duiden. Hetzelfde geldt overigens ook voor de nieuwe CC-secretaris, de 63-jarige. Alle drie worden zij weliswaar aangeduid als "vrienden" en "aanhangers" van, maar dat is bij nadere beschouwing een kwalificatie, die sterk gebaseerd is op het gegeven dat zij in het afgelopen jaar onder promotie hebben gemaakt en beslist niet gerekend kunnen worden tot de leden van de nu door Politburolid en CC-secretaris geleide -aanhang. Het is geen kwalificatie die voortkomt uit het feit dat zij zich in een verder verleden al onmiskenbaar met ve bonden hadden.

, die in juni 1983 benoemd werd tot voorzitter van de Centrale Contrôle Commissie (CCC) als opvolger van de overleden partijveteraan, had het - na een redelijk voorspoedige partijcarrière - in 1971 gebracht tot premier van de RSFSR, de grootste van de 15 Sovjetrepublieken. Voor 's voorgangers in deze functie was steeds het volwaardig lidmaatschap van het Politburo weggelegd, maar zelf had tot dusver steeds genoeg moeten nemen met het plv. Politburolidmaatschap. Naar verluidt voelde en zijn aanhanger niets voor om deze RSFSR-premier een volwaardige Politburo-zetel te gunnen. Dit was waarschijnlijk terug te voeren op het feit dat in het verleden d.w.z. in het begin van de zestiger jaren betrekkingen had onderhouden met de groep rond de voor de partijorganisatie verantwoordelijke CC-secretaris, die - totdat hij in 1963 door een hartaanval werd getroffen - duidelijk goede kansen had om al hoogste leider op te volgen. Het was tijdens de periode van als CC-secretaris dat gedwongen werd zijn zetel in het CC-secretariaat op te geven en (overigens voor een korte periode) in te ruilen voor de nogal ceremoniële functie van voorzitter van het presidium van de Oppers Sovjet. Het CC-secretariaat was in die periode - in sterkere mate dan nu het geval is - het uitgesproken machtscentrum, zodat de overstap voor een degradatie betekende.

De bevordering tot Politburolid van, die behalve als oud-sympathisant ook ingeschat is als aanhanger van de in 1982 uit-

gerangeerde potentiële -opvolger , is op zichzelf niet opzienbarend te noemen. Gelet op het feit dat het CCC het belangrijkste partij-contrôle-orgaan is, dat o.m. alle persoonsdossiers van CPSU-leden en -kader behandelt, doet het niet vreemd lijken dat het CCC-voorzitterschap verbonden is met een volwaardige zetel in het CPSU-Politburo. is wat dit betreft trouwens in de voetsporen getreden van zijn voorganger .

, die in juni 1983 is opgevolgd als premier van de RSFSR en in die maand ook benoemd werd tot plv. Politburolid, is anders dan zijn voorganger als RSFSR-premier vrij snel bevorderd tot volwaardig Politburolid. Daarmee is een indicatie gegeven voor wat in het voorgaande al is gesteld, n.l. dat de functie van minister-president van de RSFSR recht geeft op een volwaardige Politburozetel.

, die in het verleden evenals is ingeschat als -aanhanger, heeft van 1975 tot 1979 in de RSFSR al ervaring opgedaan als plv. premier, maar werd toen nogal onverwacht als ambassadeur naar Cuba gestuurd. Aangenomen werd in die tijd dat hij op de een of andere wijze bij in ongenade was gevallen, omdat er duidelijk van een degradatie sprake was.

's benoeming tot ambassadeur viel in de periode dat , tot dan zo ongeveer de eerste kandidaat voor de -opvolging, aan invloed begon te verliezen ten koste van , de door zelf naar voren geschoven kroonprins. In juli 1982 werd - naar het heet met hulp van zelf - gekozen tot eerste partijsecretaris van de regio Krasnodar aan de Zwarte Zee als opvolger van de in ongenade gevallen -aanhanger . heeft in deze functie de corruptie in de regio grondig aangepakt en daarbij ook lokale partijfunctionarissen vervolgd. De nieuwe CC-secretaris, , is van 1965 tot april 1983 partijleider geweest in de relatief weinig belangrijke stad Tomsk in Siberië. Van 1963 tot 1965 was hij echter werkzaam in de CC-Afdeling Organisatie van de communistische partij van de RSFSR. Hij functioneerde daar toen onder toezicht van , die in die periode als Politburo lid o.m. belast was met de verantwoordelijkheid voor deze grootste Sovjet republiek. In april 1983 werd de als -aanhanger beschouwd

uit het verre Siberië volledig onverwachts naar Moskou gehaald en aan het hoofd geplaatst van de CC-Afdeling Organisatie van de CPSU. Met zijn benoeming tot CC-secretaris heeft , die verder aan het hoofd blijft van de organisatie-afdeling, binnen de partij een van de sleutelfuncties in handen van waaruit het mogelijk is grote invloed uit te oefenen op de benoeming van nieuwe functionarissen op elk niveau binnen de Sovjet-Unie.

Conclusie

Uit deze nieuwe benoemingen binnen het Politburo en het CC-secretariaat kan tenminste één conclusie zeker worden getrokken : de positie van als secretaris-generaal van de partij of liever de positie van de stromingen, die in 1982 om welke redenen dan ook gekozen hebben voor als hoogste partijleider, is verstevigd uit het CC-plenum tevoorschijn gekomen. Er is sprake van een getalsmatige versterking binnen de hoogste partijorganen van diegenen, die niet behoren tot de voormalige -aanhang die zich thans achter geschaard heeft. De krachten achter lijken daarbij een alliantie te hebben aangegaan met personen, die vroeger tot de -aanhang gerekend konden worden. Het is echter nog maar de vraag of dit ook betekent dat de groeperingen achter , laat staan zelf voldoende sterk uit de strijd tevoorschijn zijn gekomen om in de toekomst rivaliserende krachten zoals de -clan het hoofd te kunnen bieden.